

Παράρτημα

Κριτήριο αξιολόγησης των πολιτισμικών χαρακτηριστικών του διδακτικού υλικού¹

Στον παρακάτω πίνακα έχουν συγκεντρωθεί ορισμένες από τις βασικές ερωτήσεις, που, κατά τη γνώμη μας, μπορεί να θέτει ο εκπαιδευτικός σε σχέση με το υλικό που χρησιμοποιεί στην τάξη του, με έμφαση στο υλικό γλωσσικής διδασκαλίας. Ο βαθμός 1 δηλώνει ότι το υλικό ανταποκρίνεται ελάχιστα, ενώ ο βαθμός 5 εκφράζει την πλήρη συμβατότητα του υλικού με το συγκεκριμένο κριτήριο.

Στην ομάδα συγγραφής και έκδοσης του υλικού συμμετέχουν πρόσωπα και των δύο φύλων.	1 2 3 4 5
Ο τίτλος του βιβλίου και το εξώφυλλό του είναι «ανοιχτός» στη διαπολιτισμική πραγματικότητα χωρίς εθνοκεντρικά στοιχεία ² .	1 2 3 4 5
Στα κείμενα, τους διαλόγους, τις εικόνες και τα σκίτσα, τις ασκήσεις και τα παραδείγματα:	
Παρουσιάζονται πρόσωπα και των δύο φύλων σε ισόποσες κατανομές.	1 2 3 4 5
Παρουσιάζονται πρόσωπα διαφορετικών εθνοτήτων σε ορθολογικές κατανομές χωρίς υπερτονισμό της παρουσίας προσώπων από ορισμένες χώρες. ³	1 2 3 4 5
Οι θεματικές ενότητες και οι περιστάσεις που παρουσιάζονται είναι συμβατές με βιώματα και επικοινωνιακές ανάγκες των μαθητών, ανεξαρτήτως πολιτισμικής ταυτότητας, φύλου ή εθνικής προέλευσης.	1 2 3 4 5
Τα πρόσωπα παρουσιάζονται, τόσο στις θέσεις αυτόνομου πρωταγωνισμού ⁴ όσο και σε αλληλεπίδραση σε μικτές ομάδες, χωρίς να γίνονται διακρίσεις με βάση το φύλο ή την εθνικότητα ⁵ .	1 2 3 4 5
Άντρες και γυναίκες εμφανίζονται τόσο στο οικιακό όσο και στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον χωρίς διακρίσεις.	1 2 3 4 5
Δεν αναπαράγονται στερεότυπα «ανδρικών» και «γυναικείων» επαγγελμάτων.	1 2 3 4 5
Οι διαφορετικές πολιτισμικές ή εθνικές ομάδες εκπροσωπούνται στο χώρο της εργασίας και των σπουδών, χωρίς μεγέθυνση της παρουσίας ορισμένων ομάδων και περιορισμό ή εξαφάνιση της συμμετοχής άλλων.	1 2 3 4 5
Αποφεύγονται τα σημασιολογικά άλματα και η ταύτιση του μη εκπεφρασμένου γένους με το ανδρικό φύλο σε περιπτώσεις επαγγελματικών ονομάτων του τύπου γιατρός, δικηγόρος, δημοσιογράφος, μηχανικός, αρχιτέκτονας κ.ο.κ. ⁶	1 2 3 4 5

¹ Τροποποιημένη έκδοσή του κριτηρίου αξιολόγησης από το Σιμόπουλος & Κανελλοπούλου 2006.

² Τίτλοι όπως «Μιλάμε Ελληνικά, Ζούμε Ελληνικά» και εξώφυλλα όπου υπερτονίζονται «εθνικά σύμβολα» θα πρέπει να προσμετρηθούν στα στοιχεία εθνοκεντρισμού.

³ Προσεκτικά πρέπει να εξετάζεται αν εμφανίζονται πρόσωπα από τις χώρες χαμηλότερου, σε σχέση με την Ελλάδα, επιπέδου ανάπτυξης.

⁴ Αυτόνομος πρωταγωνισμός θεωρούμε ότι υπάρχει όταν ένα πρόσωπο ασκεί πρωταγωνιστικό ρόλο χωρίς να τον «μοιράζεται» με άλλα πρόσωπα-συμπρωταγωνιστές.

⁵ Ανεξάρτητα, δηλαδή, από το φύλο ή την εθνικότητά τους, τα πρόσωπα εμφανίζονται ικανά να πρωταγωνιστούν, να καθοδηγούν μια δραστηριότητα ή συζήτηση και να αλληλεπιδρούν ισότιμα στο πλαίσιο των μικτών ομάδων.

⁶ Υφίσταται σημασιολογικό άλμα όταν ένας ομιλητής ή συγγραφέας χρησιμοποιεί ένα μη συμμετρικό αρσενικό με τη γενική του σημασία και διατυπώνει με βάση αυτό μια πρώτη έκφραση της οποίας η σημασία περιλαμβάνει και τα δύο φύλα, ενώ αργότερα επαναλαμβάνει τη χρήση του ίδιου αρσενικού (εκπεφρασμένα ή υπονοούμενα) αυτή τη φορά με την ειδική του σημασία, αναφερόμενο δηλαδή αποκλειστικά σε άντρες.

Για παράδειγμα:

Οι δραστηριότητες των προσώπων δεν ορίζονται με βάση το φύλο τους. Παρουσιάζονται άντρες και γυναίκες σε ένα εξίσου ευρύ φάσμα ποικίλων δραστηριοτήτων.	1 2 3 4 5
Τα πρόσωπα δε μονοπωλούν ορισμένες δραστηριότητες με βάση την εθνική ή πολιτισμική τους ταυτότητα.	1 2 3 4 5
Παρουσιάζονται πρόσωπα από διαφορετικά κοινωνικά στρώματα ή ομάδες στο ευρύτερο δυνατό φάσμα επαγγελμάτων και δραστηριοτήτων.	1 2 3 4 5
Τα επαγγέλματα και οι δραστηριότητες που παρουσιάζονται δεν εξιδανικεύουν την κοινωνική πραγματικότητα.	1 2 3 4 5
Υπάρχουν αναφορές σε προβλήματα και δυσκολίες της κοινωνικής ζωής.	1 2 3 4 5
Δε χρησιμοποιούνται όροι υποτιμητικοί για πρόσωπα με βάση το φύλο, την εθνική προέλευση, το θρήσκευμα.	1 2 3 4 5
Τα πρόσωπα αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες ανεξαρτήτως πολιτισμικής ταυτότητας, φύλου ή εθνικότητας.	1 2 3 4 5
Στις θέσεις κύρους και κοινωνικής αναγνώρισης εμφανίζονται πρόσωπα ανεξαρτήτως της εθνικής τους προέλευσης, της πολιτισμικής ταυτότητας ή του φύλου τους.	1 2 3 4 5
Αποφεύγονται γενικεύσεις που οδηγούν στην ταύτιση ορισμένης ομάδας (με βάση το έθνος, τον πολιτισμό ή το φύλο) με αξιολογικούς χαρακτηρισμούς, θετικούς ή αρνητικούς ⁷ .	1 2 3 4 5
Οι αναφορές στον πολιτισμό και την ιστορία της Ελλάδας εντάσσονται στο πνεύμα της οικουμενικότητας, χωρίς προσπάθειες κατασκευής μιας αχρονικής «εθνικής ψυχής».	1 2 3 4 5
Οι αναφορές στην ελληνική ιστορία δε φορτίζονται συναισθηματικά ούτε ταυτίζονται οι πολίτες με τις επιλογές των κρατών στα οποία υπάγονται σε συγκεκριμένες ιστορικές περιόδους ⁸ .	1 2 3 4 5
Οι πολιτισμοί δεν παρουσιάζονται αξιολογικά, ως «ανώτεροι» ή «κατώτεροι».	
Παρουσιάζονται στοιχεία πολιτισμού άλλων λαών και τονίζεται η πολιτισμική αλληλεπίδραση και η αμοιβαία συνεισφορά.	1 2 3 4 5
Παρουσιάζεται η σύγχρονη πραγματικότητα της ελληνικής κοινωνίας χωρίς «φολκλορικούς» αναχρονισμούς και εμμονή στην «παράδοση».	1 2 3 4 5
Δεν υπερτονίζονται τα στοιχεία της ελληνικής αρχαιότητας και τα σύμβολά της εις βάρος της σύγχρονης πραγματικότητας.	1 2 3 4 5
Οι σπουδαστές που θα χρησιμοποιήσουν το υλικό μπορούν να αναγνωρίσουν σε αυτό προσωπικές τους παραστάσεις, βιώματα και ανάγκες.	1 2 3 4 5
Προτείνονται στους σπουδαστές δραστηριότητες που διευκολύνουν τη μεταφορά των προσωπικών τους εμπειριών και βιωμάτων σε σχέση με τις θεματικές ενότητες που παρουσιάζονται.	1 2 3 4 5

Οι Άγγλοι προτιμούν το τσάι από τον καφέ. Επίσης προτιμούν τις ξανθιές γυναίκες από τις μελαχρινές.

⁷ Πρέπει να καλλιεργείται η κριτική εγρήγορση ως προς στερεότυπες αναφορές, εντός των οποίων οι διατομικές διαφορές καταργούνται στο όνομα της ένταξης σε ένα σύνολο ή μια ομάδα, όπως συμβαίνει, για παράδειγμα, όταν λέγεται ότι «Οι Έλληνες είναι φιλόξενοι», «Οι Σουηδοί είναι οργανωτικοί»

⁸ Είναι προβληματική, για παράδειγμα, η ταύτιση του ναζιστικού φαινομένου με «τους Γερμανούς» γενικά. Αντί να λέγεται ότι «οι Γερμανοί έκαψαν...» είναι προτιμότερο να χρησιμοποιούνται εκφράσεις όπως «ο χιτλερικός στρατός», «οι ναζί» κ.ο.κ..